

POLITECHNIKA
OPOLSKA

PRZEGLĄD NAUK STOSOWANYCH

pod redakcją
Jolanty Maj
Filipa Tereszkiwicza

nr **21**

Wydział Ekonomii i Zarządzania
Opole, 2018

Politechnika Opolska

Przegląd Nauk Stosowanych

Nr 21 (4)

ISSN 2353-8899

Przegląd Nauk Stosowanych

Nr 21 (4)

pod redakcją
Jolanty Maj
Filipa Tereszkiewicza

Opole 2018

Przegląd Nauk Stosowanych Nr 21 (4)

Redakcja: Jolanta Maj, Filip Tereszkiwicz

Wszystkie artykuły zostały ocenione przez dwóch niezależnych recenzentów

All contributions have been reviewed by two independent reviewers

Komitet Naukowy czasopisma:

dr hab. Mariusz Zieliński (przewodniczący) dr inż. Małgorzata Adamska,
dr hab. Maria Bernat, dr Ewa Golbik-Madej, dr Anna Jasińska-Biliczak,
dr hab. Izabela Jonek-Kowalska, dr inż. Brygida Klemens, dr hab. Barbara
Kryk, dr Małgorzata Król, dr hab. Aleksandra Kuzior, prof. dr hab. Krzysztof
Malik, dr hab. Mirosława Michalska-Suchanek, Roland Moraru, PhD.
Prof. (Rumunia), doc. PhDr. Michal Oláh PhD (Słowacja),
Volodymyr O. Onyshchenko, Ph.D. Prof. (Ukraina),
dr hab. Kazimierz Rędziński, dr Alina Rydzewska,
dr hab. Brygida Solga, dr inż. Marzena Szewczuk-Stępień,
dr hab. Urszula Szuścik, doc. PhDr. ThDr. Pavol Tománek, PhD (Słowacja),
PhDr. Jiří Tuma, PhD (Republika Czeska), dr hab. inż. Janusz Wielki

Komitet Redakcyjny:

dr hab. Mariusz Zieliński (przewodniczący) dr inż. Małgorzata Adamska, dr
hab. Maria Bernat, prof. dr hab. Krzysztof Malik, dr hab. inż. Janusz Wielki,
dr Agnieszka Janeta (sekretarz)

Recenzenci: Michał Bartoszewicz, Błażej Choroś, Anna Dolot,
Patrycja Grzebyk, Izabela Jonek-Kowalska, Paweł Kuczma,
Małgorzata Król, Sabina Kubiciel-Lodzińska, Bartosz Maziarz,
Katarzyna Mazur-Kajta, Michał Niebylski, Diana Rokita-Poskart, Brygida
Solga, Monika Sus, Monika Szymura, Filip Tereszkiwicz, Piotr Zamelski

Copyright by Politechnika Opolska 2018

Projekt okładki: Krzysztof Kasza

Opracowanie graficzne: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej

Wydanie I, 2018 r.

ISSN 2353-8899

Spis treści

Jolanta MAJ, Filip TERESZKIEWICZ SŁOWO WSTĘPNE.....	5
Marek DANIKOWSKI PRAWO UE A ZAANGAŻOWANIE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH W KONFLIKTY ZBROJNE	11
Paweł Jakub SZEWCZYK ROLA SZANGHAJSKIEJ ORGANIZACJI WSPÓŁPRACY W PROCESIE MIĘDZYREGIONALNEJ INTEGRACJI	27
Stefan Marek GROCHAŁSKI PRZESTRZENNE OGRANICZENIE TEATRU WOJNY W KONTEKŚCIE PRAW I OBOWIĄZKÓW PAŃSTW NEUTRALNYCH.....	39
Katarzyna GROTT, Maciej SZOSTAK GWARANCJE BEZPIECZEŃSTWA OBIEGU DOKUMENTÓW W SĄDACH ADMINISTRACYJNYCH.....	51
Mariusz ZIELIŃSKI, Sandra GAŚSIOR ZRÓŻNICOWANIE DZIAŁAŃ MOBBINGOWYCH W ZALEŻNOŚCI OD PŁCI I WYKSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW.....	81
Natalia BOICHUK WYBRANE MAKROEKONOMICZNE DETERMINANTY IMIGRACJI UKRA- IŃCÓW DO POLSKI.....	93

SŁOWO WSTĘPNE

Dwudziesty pierwszy numer kwartalnika „Przeglądu Nauk Stosowanych” ma charakter przekrojowy. Obejmuje sześć artykułów, a ich tematyka pozwoliła na wydzielenie dwóch części. Pierwsza z nich koncentruje się przede wszystkim na obszarze szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Zawiera on artykuły przygotowane przez pracowników Zakładu Prawa Międzynarodowego i Unijnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego oraz Katedry Kryminologii i Nauk o Bezpieczeństwie Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Afiliacja Autorów jednoznacznie wskazuje, iż zaprezentowane w tej części artykuły mieszczą się w obszarze nauk prawnych, co determinuje ich charakter i metodologię. Druga część artykułów koncentruje się na wpływie zmiennych społeczno-demograficznych na procesy ekonomiczne oraz zarządzanie organizacją. Zawiera artykuły opracowane przez pracowników i doktorantów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Uniwersytetu Opolskiego i Politechniki Opolskiej.

Część pierwszą bieżącego numeru „Przeglądu Nauk Stosowanych” rozpoczyna artykuł Stefana Marka Grochalskiego pt. „Przestrzenne ograniczenie teatru wojny w kontekście praw i obowiązków państw neutralnych”. Autor kontynuuje w nim swoje rozważania zapoczątkowane publikacją „Neutralność państwa jako kategoria prawa. Aspekt historyczny i współczesny” [Grochalski, 2018]. W obu artykułach podkreśla konieczność przeanalizowania na nowo prawnomiędzynarodowej instytucji neutralności państwa przede wszystkim ze względu na nasilające się prawdopodobieństwo wybuchu konfliktów zbrojnych o charakterze lokalnym i regionalnym. W artykule opublikowanym w niniejszym numerze „Przeglądu Nauk Stosowanych” koncentruje się on przede wszystkim na prawnej analizie pojęcia państwa neutralnego, a także praw i obowiązków wynikających z tego statusu. W konkluzjach Autor zauważa, że wobec ewolucji sposobu prowadzenia wojny, w tym wzrostu znaczenia tzw. agresji hybrydowej, kategoria państwa neutralnego może z czasem utracić rację bytu. Zbliżonej tematyki dotyczy artykuł Marka Danikowskiego pt. „Prawo UE a zaangażowanie państw członkowskich w konflikty zbrojne”. Autor kontynuuje w nim swoje badania nad działaniami zewnętrznymi UE [Danikowski, 2017], koncentrując się w tym przypadku na potencjale wspólnoty i jej państw członkowskich do odgrywania istotnej roli w zakresie bezpieczeństwa regionalnego i światowego. Zauważa on, że Unia dążąc do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego staje się jednocześnie istotnym podmiotem w rozwiązywaniu konfliktów w swoim najbliższym otoczeniu międzynarodowym. Tym samym jej zaangażowanie w konflikty zbrojne ma charakter przede wszystkim prewencyjny i stabilizacyjny. W konkluzjach Autor wskazuje, że Unia odgrywa na arenie międzynarodowej rolę tzw. *global conflict managera*. Z kolei artykuł Pawła Szewczyka „Rola Szanghajskiej Organizacji Współpracy w procesie międzyregionalnej integracji” odchodzi od rozważań dotyczących konfliktów zbrojnych, pozostając jednak w obszarze

prawa międzynarodowego publicznego. Autor licznych publikacji z zakresu prawa międzynarodowego publicznego [Szewczyk, 2017; Szewczyk, 2018], w opisie tym razem charakter prawny, zakres działania oraz kompetencje Szanghajskej Organizacji Współpracy. W swojej analizie opiera się głównie na rosyjskojęzycznych materiałach źródłowych, wprowadzając je tym samym do polskiego dyskursu naukowego. Przeprowadzone badania pozwoliły mu dojść do wniosku, że Szanghajska Organizacja Współpracy nie została wyposażona w przesadnie szerokie kompetencje, zwłaszcza jeżeli porówna się ją do innych tego typu podmiotów. Tym samym, według Autora, będzie utrudnione osiągnięcie zakładanych przez jej państwa członkowskie celów gospodarczych i politycznych, co każe mu postawić pytanie o sens jej powołania. Kończący część pierwszą artykuł Katarzyny Grott i Macieja Szostaka odchodzi od prawa międzynarodowego publicznego, pozostając jednak w obszarze szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Przedstawiciele Uniwersytetu Wrocławskiego analizują gwarancje bezpieczeństwa obiegu dokumentów w sądach administracyjnych. Temat ten jest kontynuacją badań, których wyniki zostały opublikowane w artykule „Bezpieczeństwo obiegu dokumentów w sądach administracyjnych” [Grott, Szostak, 2017]. Artykuł ma charakter *stricte* prawniczy i bazuje głównie na obowiązujących aktach prawnych oraz orzecznictwie sądowym. Autorzy analizują gwarancje bezpieczeństwa obiegu dokumentów w procedurze prawnosądowej a także w ramach dostępu do informacji publicznej. Ponadto opisują procedurę postępowania z aktami sądowymi po zakończeniu postępowania sędow-administracyjnego. W podsumowaniu Autorzy zauważają, że istniejące przepisy prawne zapewniają gwarancje bezpieczeństwa obiegu dokumentów na każdym etapie postępowania przed sądami administracyjnymi. Mankamentem istniejących regulacji jest jednak ich zdaniem brak szczegółowych unormowań dotyczących udostępniania stronie skarżącej danych osobowo-adresowych uczestników postępowania sądowego.

Drugą część numeru otwiera artykuł Mariusza Zielińskiego i Sandry Gąsior pt. „Zróżnicowanie działań mobbingowych w zależności od płci i wykształcenia pracownika”. Artykuł stanowi rozwinięcie tematyki społecznie (nie)odpowiedzialnych przedsiębiorstw, podejmowanej przez autorów [Zieliński, 2016; Zieliński, Jonek-Kowalska, 2017]. Autorzy podjęli się próby oszacowania skali jak również intensywności mobbingu w polskich organizacjach. Wyniki badań pokazują, że o ile częściej na działania mobbingowe wskazywali mężczyźni o tyle intensywność działań mobbingowych była wyższa wśród kobiet. Autorzy wskazali również na znaczenie wykształcenia ofiar działań mobbingowych. Ofiarami najczęściej są osoby z wykształceniem podstawowym, co związane jest z ich relatywnie słabą pozycją w organizacji, a najrzadziej osoby z wykształceniem wyższym. W podsumowaniu tekstu Autorzy zauważają, iż poprawa organizacji pracy oraz korekty w obszarze kultury organizacyjnej powinny umożliwić ograniczenie występowania mobbingu w organizacjach. Dwudziesty pierwszy numer Przeglądu Nauk Stosowanych zamyka artykuł autorstwa Natalii Boichuk, pt. „Wybrane makroekonomiczne determi-

nanty imigracji Ukraińców do Polski” podejmuje problematykę determinant imigracji ludności ukraińskiej w kontekście wzrostu gospodarczego Polski i Ukrainy. Autorka wskazała, iż rosnąca inflacja, spadek poziomu wynagrodzeń oraz niskie wskaźniki makroekonomiczne skutkują nasileniem się procesu emigracji z Ukrainy. Z drugiej strony imigracja z Ukrainy przekłada się na zwiększenie podstawowych mierników wzrostu gospodarczego w Polsce. W podsumowaniu Autorka wskazuje jednak, iż imigracja z Ukrainy skutkuje spowolnieniem tempa wzrostu wynagrodzeń. Autorka wskazuje również, iż to wzrost gospodarczy w Polsce oraz różnica w wynagrodzeniach są czynnikami przyciągającymi imigrantów z Ukrainy.

Redaktorzy tomu wraz z Redakcją Przeglądu Nauk Stosowanych wyrażają nadzieję, iż przedstawione w numerze publikacje będą stanowiły cenny przyczynek do dyskusji naukowej, inspirację do dalszych badań naukowych oraz drogowskaz dla praktyków i decydentów.

Jolanta Maj
Filip Tereszkiwicz

Literatura

- [1] Danikowski M., *Działania Unii Europejskiej w wymiarze zewnętrznym w kontekście ochrony praw obywatela Unii Europejskiej*, „Przegląd Nauk Stosowanych”, 2017, nr 14.
- [2] Grochalski S.M., Neutralność państwa jako kategoria prawna. Aspekt historyczny i współczesny”, [w:] Ganowicz E. (red.) *Artificem commendat opus. Region–Pamięć–Polityka. Studia i materiały ofiarowane profesor Danucie Kisielewicz*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2018.
- [3] Grott K., Szostak M., *Bezpieczeństwo obiegu dokumentów w sądach administracyjnych*, „Przegląd Nauk Stosowanych”, 2017, nr 14.
- [4] Szewczyk P.: *Euroazjatycka Unia Gospodarcza. System instytucjonalny i prawny*, Toruń 2018.
- [5] Szewczyk P.: *Euroazjatycka Unia Gospodarcza a Unia Europejska jako międzynarodowe organizacje o charakterze rządowym*, „Przegląd Nauk Stosowanych”, 2017, nr 17.
- [6] Zieliński M.: *Koncepcja CSR z perspektywy korzyści ekonomicznych*, [w:] Kuzior A. (red.) *Wartości etyczne, racjonalność i jakość jako wyznaczniki zrównoważonego rozwoju i społecznego zaangażowania organizacji*, Gliwice: Wydawnictwo Politechniki Śląskiej 2016.
- [7] Zieliński M., Jonek-Kowalska I.: *CSR activities in the banking sector in Poland*, [w:] Soliman K. (red.) *Education Excellence and Innovation Management through Vision 2020: From Regional Development Sustainability to Global Economic Growth*, International Business Information Management Association 2017.

WYBRANE MAKROEKONOMICZNE DETERMINANTY IMIGRACJI UKRAIŃCÓW DO POLSKI

Streszczenie: Migracje ludności stały się globalnym zjawiskiem. Praca imigrantów w krajach przyjmujących może przyczyniać się do wzrostu gospodarczego, zmniejszając niedobory na rynku pracy oraz luki demograficzne spowodowane starzeniem się społeczeństwa oraz ruchami migracyjnymi. Celem niniejszego artykułu jest określenie makroekonomicznych determinant imigracji ludności ukraińskiej do Polski oraz określenie ich wpływu na badane zjawisko, stosując metodę najmniejszych kwadratów. Zaprezentowano analizę porównawczą poszczególnych aspektów, mających wpływ na imigrację w latach 2010–2017, tj. sytuację gospodarczą i sytuację na rynku pracy. Na podstawie estymacji parametrów wyciągnięto wnioski dotyczące wpływu migracji Ukraińców na mierniki wzrostu gospodarczego Polski i Ukrainy.

THE SELECTED MACROECONOMIC DETERMINANTS OF UKRAINIANS IMMIGRATION TO POLAND

Summary: Migration has become a global phenomenon. The host countries can achieve economic growth, liquidating lack in the labor market and reduce demographic gaps caused by aging and migratory movements. The aim of this article is to determine the macroeconomic determinants of immigration of the Ukrainian population to Poland and to identify their impact on the studied phenomenon, using the Least Squares Method. Article contains a comparative analysis of particular aspects influencing the immigration in 2010–2017 – the economic situation and the situation on the labor market. Conclusions based on the estimation of parameters of the impact of the migration of Ukrainians on the indicators of economic growth in Poland and Ukraine.

Słowa kluczowe: imigracja, rynek pracy, wskaźniki makroekonomiczne, wzrost gospodarczy.

Keywords: immigration, labor market, macroeconomic indicators, economic growth.

1. WSTĘP

Charakterystyczną cechą migracji jest zmiana obszaru funkcjonowania danego człowieka, czyli jego przemieszczanie się w przestrzeni. Migracja ludności jest zjawiskiem, które występowało od zawsze. Osoby zmieniały miejsce zamieszkania głównie ze względów socjalno-bytowych (np. poszukiwanie surowców naturalnych, wody), ekonomicznych (np. zajmowanie terytorium nadającego się pod działalność rolniczą) oraz religijno-politycznych (np. rozprzestrzenianie religii na nowe terytoria, ucieczki od konfliktów zbrojnych) [Lesińska 2014: 359]. Tempo migracji gwałtownie wzrosło na przełomie XX i XXI wieku. Dzięki upadkowi bipolarnego systemu stosunków międzynarodowych i nakazowo-rozdzielczego nastawienia do gospodarki przyspieszył

proces globalizacji, powodując wzrost transgranicznego przepływu towarów, usług i kapitału oraz ludności [Deszczyński 2011: 15]. Obecnie migracja jest elementem wysokorozwiniętej gospodarki europejskiej, świata wolnej konkurencji i swobód obywatelskich [Zięba 2008: 15].

Celem niniejszego artykułu jest określenie makroekonomicznych determinant imigracji ludności ukraińskiej do Polski oraz określenie ich wpływu na badane zjawisko, stosując metodę najmniejszych kwadratów. Dla realizacji celu wykorzystano dane pochodzące z lat 2010–2017, dotyczące imigracji obywateli Ukrainy do Polski, wskaźników PKB, PKB *per capita*, DN, inflacji, poziomu przeciętnych wynagrodzeń, poziomu bezrobocia w Polsce i na Ukrainie.

2. ZJAWISKO MIGRACJI ZEWNĘTRZNYCH W POLSCE I NA UKRAINIE

Termin *migratio* pochodzi z łaciny i oznacza przemieszczenie, przesiedlenie. Pierwsza próba zdefiniowania pojęcia migracji została dokonana przez E. Ravensteina [1885: 168] w jego pracy „Prawa migracji”, w której wskazał, że o podjęciu migracji decydują głównie względy ekonomiczne. E. Ravenstein uważał, że bodźcem skłaniającym do migracji są złe lub uciążliwe prawa, wysokie podatki, nieatrakcyjny klimat, niewłaściwe otoczenie społeczne, przymus oraz wrodzone pragnienie społeczeństwa do poprawy własnych warunków materialnych. Zgodnie z definicją Głównego Urzędu Statystycznego migracja to przemieszczenie ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy administracyjnej podstawowej jednostki terytorialnej. Według G.J. Lewisa [Lewis 1982: 21] jako migranta można określić osobę przebywającą lub opuszczającą pewne miejsce w sposób inny niż urodzenie lub śmierć. W literaturze przedmiotu [Górny, Kaczmarczyk 2003: 5] zjawisko migracji rozpatruje się pod względem kilku kryteriów:

- przestrzenne – cechuje się przemieszczeniem osób na pewną odległość, w tym uwzględniając otoczenie ekonomiczne i społeczne. Do tego typu migracji zalicza się ruchy na linii wieś-miasto, miasto-wieś, wieś-wieś, miasto-miasto, kraj słabo rozwinięty-kraj uprzemysłowiony, peryferie-centrum oraz centrum-peryferie. Są to migracje wewnętrzne oraz zewnętrzne,
- kryterium miejsca zamieszkania/pobytu – charakteryzuje się trwałą lub półtrwałą zmianą miejsca zamieszkania człowieka. Wyróżnia się migracje stałe i czasowe,
- kryterium czasu – pozwala na wyodrębnienie turystów i migrantów, gdyż wyróżnia się migrację krótkookresowe (od 2 do 12 miesięcy) oraz długookresowe (powyżej 12 miesięcy),
- kryterium aktywności – oznacza zmianę miejsca zamieszkania albo zmianę miejsca wykonywania różnego rodzaju czynności. Migracja w tym ujęciu

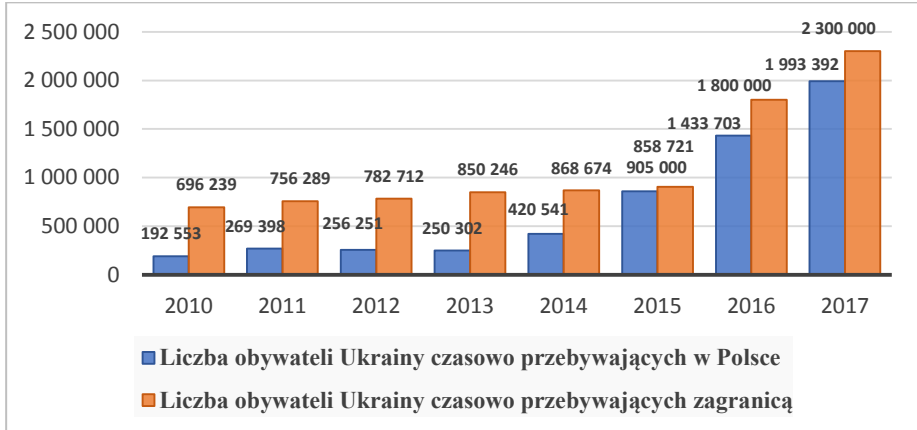
jest traktowana w sposób instrumentalny jako ekonomicznie uwarunkowane przemieszczenie ludności.

Rozpatrując powyższe kryteria, migracje ludności są zróżnicowane w czasie i przestrzeni. Natomiast teorie migracji [Jaskułowski, Pawlak 2016: 128–140; Golinowska 2001:18] skupiają się na jej motywach. Wyróżnia się:

- teorie ekonomiczne, w których zakłada się, że człowiek jest skłonny do przemieszczania się w celu zaspokojenia potrzeb w oczekiwany przez niego sposób np.: teoria neoklasyczna, nowa ekonomia migracji, dualna teoria rynku pracy, teoria systemów światowych,
- teorie socjologiczne, które koncentrują się na motywach decyzji o migracji, uwzględniając badania behawiorystyczne np.: teoria sieci migracyjnej, teoria instytucjonalna, teoria skumulowanej przyczynowości, teoria sposobności pośrednich, teoria przeszkód pośrednich,
- teorie geograficzne, skupiające się na zróżnicowaniu przestrzennym środowiska, w którym migranci poszukują czynników przyciągających, jak i barier dla przemieszczenia się np.: teoria grawitacji, teoria przejścia migracyjnego.

W niniejszym artykule uwaga skupiona jest na teorii neoklasycznej, tj. na migracjach zarobkowych obywateli Ukrainy do Polski. Założenia tej teorii wskazują, że imigracja jest spowodowana nierównościami ekonomicznymi między krajami, zwłaszcza w odniesieniu do poziomu zarobków: niskie płace wypychają z kraju, wysokie z kolei przyciągają do nowego kraju [Borjas 1989: 458]. Zatem na poziomie makro migracja jest efektem nierównej geograficznej dystrybucji pracy i kapitału. Z kolei w skali mikro człowiek jest racjonalny i dąży do maksymalizacji użyteczności, tj. jego przemieszczenia są oparte na racjonalnych decyzjach oraz kalkulacji kosztów i zysków, mając na celu maksymalizację dochodów. W tym kontekście migrację można scharakteryzować jako zjawisko przymusowe, spowodowane brakiem możliwości zaspokojenia potrzeb w dotychczasowym miejscu zamieszkania oraz pracy [Walaszek 2007: 17]. Progres międzynarodowej mobilności pracowników spełnia coraz ważniejszą rolę dla długoterminowych perspektyw gospodarczych każdego kraju. Według szacunków ekspertów na początku XXI wieku migrowało około 3% populacji świata [Castles, Miller 2011: 22], przebywając poza granicami ojczystego kraju ponad 12 miesięcy. Sprzyja to wymianie doświadczenia, kultury i integracji narodów. Liczba obywateli Ukrainy czasowo przebywających zagranicą (rys. 1) w latach 2010–2015 wzrastała stopniowo. W 2016 r. emigracja Ukraińców gwałtownie zwiększyła się, co było skutkiem niestabilnej sytuacji gospodarczej w kraju ojczystym. Liczba osób przebywających za granicą w porównaniu do lat wcześniejszych wzrosła dwukrotnie, wynosząc w 2016 r. 1,8 mln osób. Z kolei 11 czerwca 2017 r. obywatele Ukrainy uzyskali prawo przekroczenia granic z Unią Europejską na podstawie biometrycznego dokumentu podróży, co wpłynęło na wzrost przemieszczeń ludności. Można było się spodziewać gwałtownego zwiększenia liczby Ukraińców przeby-

wających poza granicami kraju, lecz wskaźnik wzrósł o jedynie 21,7%. Dla przykładu emigracja Polaków również skokowo wzrosła po 2004 r., kiedy państwo przystąpiło do Unii Europejskiej i obywatele uzyskali możliwość swobodnego przemieszczania się w ramach Wspólnoty. W 2006–2008 r. liczba obywateli Polski przebywających zagranicą wzrosła o 148%, natomiast w kolejnych latach zmniejszyła się do poziomu sprzed 2004 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz *Міграція в Україні. Факти і цифри*. Представництво МОМ в Україні, 2016

Rys. 1. Liczba obywateli Ukrainy czasowo przebywających za granicą (w tym w Polsce) według stanu na koniec każdego roku w okresie 2010–2017

W związku z masową emigracją ludności z Ukrainy, państwo może w niedługim czasie odczuć negatywne ekonomiczne i demograficzne skutki wyludnienia. Z kolei imigranci w Polsce zapełniają lukę powstałą po emigracji Polaków do krajów Europy Zachodniej. Liczba emigrantów w analizowanych krajach wynosi około 6% populacji, co jest zagrożeniem dla wskaźników makroekonomicznych, rynku pracy oraz poziomu przyrostu naturalnego. Należy zwrócić uwagę, że emigracja ludności w krajach, w których na procesy społeczno-gospodarcze oddziaływał Związek Radziecki, wykazuje ogólnosiwiatową tendencję do wyjazdów sezonowych, charakteryzujących się powrotem do kraju ojczystego po osiągnięciu pożądanego poziomu zarobków. Równocześnie wzrasta liczba migrantów na stałe opuszczających rodzinne tereny dopatrujących się większych perspektyw w krajach o lepszych wskaźnikach makroekonomicznych. Przedstawione dane w przypadku obu państw mogą różnić się od sytuacji rzeczywistej, gdyż migracje trwale silnie zmieniają sytuację demograficzną i społeczno-gospodarczą obszarów, których dotyczą, co spowodowane jest brakiem rejestracji zachodzących zjawisk [Jończy 2014: 12].

Najczęstszym kierunkiem migracji obywateli ukraińskich do 2014 r. była Rosja. Obecnie to są kraje Unii Europejskiej, a zwłaszcza Polska i Czechy – ze względu na bliską odległość i podobieństwo kulturowe [Міграція в Україні

2016: 13]. Liczba ukraińskich emigrantów przebywających w Polsce w porównaniu 2010 r. z 2017 r. wzrosła ponad dziesięciokrotnie (rys. 1). Z zaprezentowanych danych wynika, że obecnie większość obywateli Ukrainy jest skłonna do czasowej migracji do Polski, która daje cudzoziemcom łatwy dostęp do rynku pracy. Tymczasem Polacy skłaniają się do emigracji do Wielkiej Brytanii oraz Niemiec. Ze względu na zwiększone zainteresowanie strony ukraińskiej pracą, nauką i zamieszkaniem w Polsce, kraj przyjmujący prowadzi aktywną politykę migracyjną, zachęcając do pozostania na dłuższy czas. W tabeli 1 zostały przedstawione dane dotyczące migracji ogólnej z Ukrainy do Polski, liczba wydanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, zezwoleń na pracę, kart czasowego i stałego pobytu. Liczba Ukraińców w Polsce gwałtownie się zwiększyła w 2014 r. i w 2017 r. wynosiła około 2 mln osób. Wzrosła liczba obywateli Ukrainy podejmujących pracę w Rzeczypospolitej, o czym świadczy liczba wydanych zezwoleń na pracę oraz oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Tabela 1.

Statystyki dotyczące pracy i pobytu Ukraińców w Polsce

Rok	Liczba obywateli Ukrainy przebywających w Polsce	Liczba wydanych zezwoleń na pracę	Liczba wydanych oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi	Liczba wydanych kart pobytu na okres oznaczony	Liczba wydanych kart pobytu na okres stały	Liczba wydanych decyzji o udzielenie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE
2010	192 553	13 000	169 000	8 487	1 799	267
2011	269 398	19 000	240 000	8 166	1 968	264
2012	256 251	20 000	224 000	9 961	2 017	273
2013	250 302	20 000	218 000	9 795	2 099	408
2014	420 541	26 000	373 000	17 104	3 847	590
2015	858 721	50 000	763 000	37 834	7 258	629
2016	1 433 703	106 000	1 263 000	57 247	6 848	608
2017	1 993 392	193 000	1 720 000	70 271	9 341	780

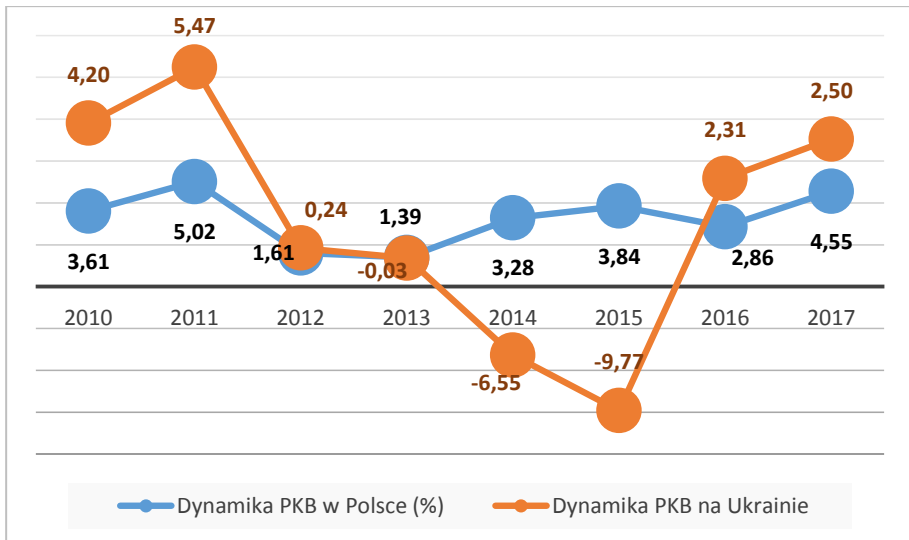
Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk Urzędu ds. Cudzoziemców

Wzrasta również liczba obywateli Ukrainy, chcących zamieszkać w Polsce. W dłuższym okresie może to przyczynić się do wypełnienia istniejącej w kraju luki demograficznej. Obywatele Polski mogą się obawiać napływu migrantów w kontekście utraty pracy, obniżenia poziomu płac i ingerencji w życie społeczne. Pomimo tego ukraińscy emigranci mogą mieć pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy państwa przyjmującego, co zostanie poddane analizie w dalszej części publikacji.

3. ANALIZA PORÓWNAWCZA MIERNIKÓW GOSPODARCZYCH W POLSCE I NA UKRAINIE

Wzrost gospodarczy jest przesłanką społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Stanowi on podstawę wzrostu poziomu życia obywateli, wzrostu inwestycji, a przez to lepszego rozwoju sfery budżetowej. Jego tradycyjne źródła, takie jak akumulacja kapitału, napływ nowoczesnych technologii z zagranicy oraz wzrost poziomu wykształcenia, obecnie w krajach rozwiniętych łączą się z innowacyjnością. Pod pojęciem wzrostu gospodarczego rozumie się sytuację, w której efekt gospodarowania społeczeństwa z roku na rok poprawia się z powodu stałego zwiększania zdolności danego kraju do produkcji towarów i usług pożądaných przez ludzi [Jankowski 2011: 135]. Z kolei głównymi czynnikami stymulującymi wzrost gospodarczy w krótkim okresie są popyt konsumpcyjny i inwestycyjny, krajowy i zagraniczny, a w długim okresie podaż i efektywność czynników wytwórczych [Roszko-Wójtowicz, Białek 2017: 194].

W literaturze przedmiotu wzrost gospodarczy obejmuje zmiany o charakterze ilościowym w gospodarce, których syntetycznym wyrazem są zmiany wielkości produktu krajowego brutto [Ratajczak 2000: 83], co oznacza że poziom PKB jest jego podstawowym miernikiem. Na rys. 5 przedstawiono dynamikę PKB w Polsce i na Ukrainie. W 2010–2011 r. w obu krajach wzrost produkcji towarów i usług kształtował się na podobnym poziomie. Kryzys gospodarczy na świecie w 2012 r. przyczynił się do spadku dynamiki PKB w badanych krajach. Na Ukrainie skutki zaistniałej sytuacji były bardziej odczuwalne, niż w Polsce. Rok 2013 dla Ukrainy był przełomowy, ponieważ sytuacja polityczna w kraju przyczyniła się do deprecjacji hrywny, zmniejszenia inwestycji zagranicznych, ograniczenia produkcji i wzrostu inflacji, co miało bezpośredni wpływ na obniżenie PKB. W 2015 r. wskaźnik ten sięgnął – 9,77%. Od 2016 r. poziom dynamiki PKB jest dodatni, co jednak nie wiąże się z poprawą sytuacji gospodarczej, lecz jest skutkiem wzrostu inflacji. Jedną z przyczyn, mających wpływ na niskie tempo wzrostu PKB, może być to, że kraj głównie eksportuje surowce, osiągając niskie przychody, oraz importuje wyroby gotowe, nowoczesne technologie i innowacyjne rozwiązania po zawyżonych cenach.

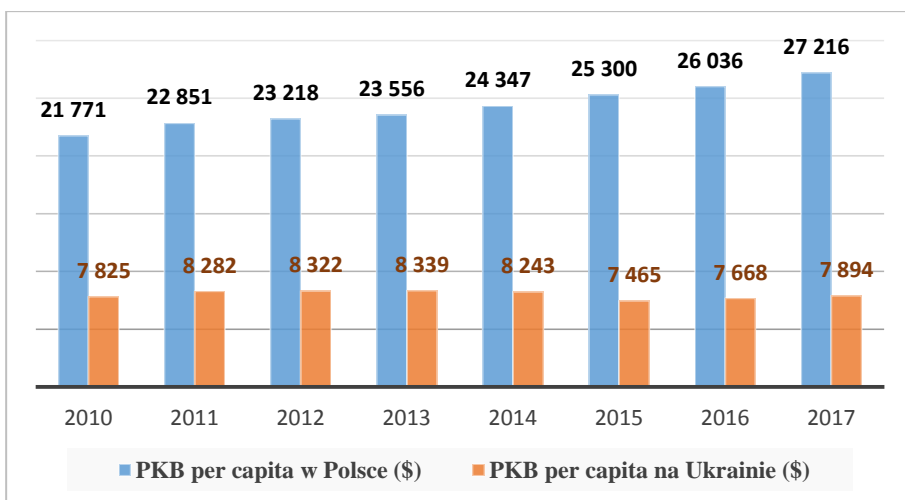

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ukrstat i GUS

Rys. 5. Poziom dynamiki produktu krajowego brutto (%) na Ukrainie i w Polsce w latach 2010–2017

Natomiast w Polsce od 2013 do 2015 r. obserwowany jest stabilny wzrost dynamiki PKB. W 2016 r. tempo wzrostu PKB było podtrzymane poprzez wzrost wydatków realnych na spożycie, co było skutkiem zwiększonych wypłat dodatków rodzinnych w ramach programu *Rodzina 500 plus* [Kotyński 2017: 15]. W 2017 r. Polska odnotowała dynamikę PKB na poziomie 4,55%, co świadczy o pozytywnej sytuacji na rynku dóbr i usług. Pomimo tego PKB nie przekłada się wprost na poziom krajowego bogactwa i dobrobytu społecznego.

Bardziej miarodajną zmienną oddziałującą na wzrost gospodarczy jest wskaźnik PKB *per capita* według parytetu siły nabywczej, co wspomaga porównywanie i ocenę zwiększenia się dobrobytu obywateli. PKB i PKB *per capita* uważane są za najlepszy miernik bogactwa narodów [Choroś-Mrzozowska, Clowes 2012: 30]. Na rys. 6 pokazany jest ciągły wzrost PKB *per capita* w Polsce. Na Ukrainie poziom tego wskaźnika jest znacznie niższy. Również w 2014 r. i 2015 r. PKB *per capita* uległ obniżeniu, co było skutkiem deprecjacji hrywny. W kolejnych latach jest zauważalny minimalny przyrost wskaźnika, co może być spowodowane poprawą sytuacji politycznej.

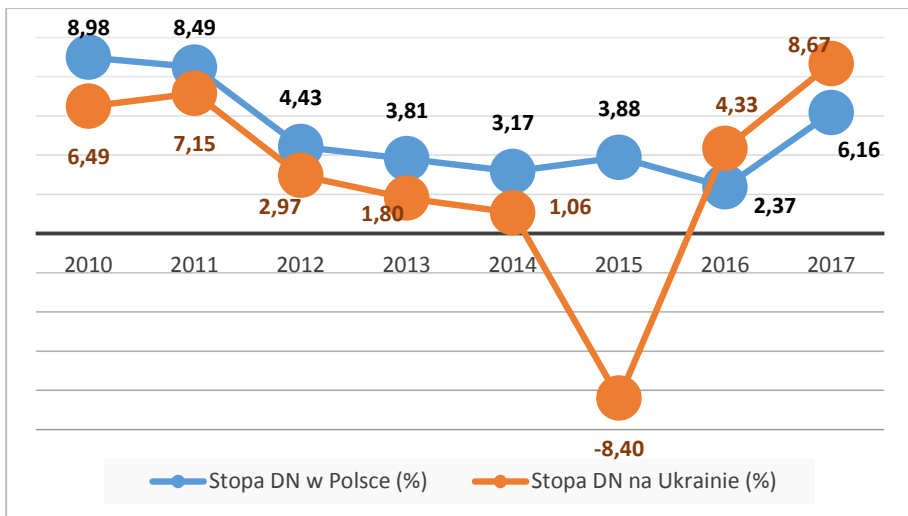

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ukrstat i GUS

Rys. 6. Poziom produktu krajowego brutto *per capita* (w \$) na Ukrainie i w Polsce w latach 2010–2017

Na rys. 7 zilustrowano stopę dochodu narodowego na Ukrainie i w Polsce, która jest jednym z mierników wzrostu gospodarczego. Dochód narodowy, będący sumą dochodów uzyskanym w danym roku z produkcji produktów końcowych, którymi są dobra konsumpcyjne i produkcyjne, zwiększa bogactwo społeczeństwa w kraju. W analizowanym okresie od 2010 r. do 2014 r. w Polsce stopa dochodu narodowego spadała. W 2015 r. widoczny jest niewielki przyrost, po czym w 2016 r. ponownie spadek. Natomiast w 2017 r. wskaźnik wzrósł do 6,16%.

Na Ukrainie w 2011 r. odnotowano wzrost dochodu narodowego. W kolejnych latach występował stopniowy spadek, osiągając w 2015 r. – 8,4%. Od 2016 r. dochód narodowy wzrasta. Przyczyną wzrostu DN może być nie faktyczny wzrost tego wskaźnika, lecz rosnąca inflacja.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ukrstat i GUS

Rys. 7. Stopa dochodu narodowego (%) na Ukrainie i w Polsce w latach 2010–2017

Analizując mierniki wzrostu gospodarczego Polski i Ukrainy, widoczne jest niższe tempo przyrostu PKB, PKB per capita i DN na Ukrainie. Wzrost i rozwój gospodarczy powinien być oparty na rozszerzonej wolności gospodarczej, rynkowej konkurencji oraz na zwiększonej przestrzennej i społecznej mobilności ludności [Balcerowicz 2017: 6]. Można stwierdzić, że na Ukrainie w związku z wolniejszym rozwojem podstawowych wskaźników makroekonomicznych, dobrobyt społeczeństwa jest na niższym poziomie, co z kolei może oddziaływać na rosnącą migrację Ukraińców w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb.

W tabeli 2 zilustrowano czynniki mające wpływ na migracje, takie jak stopę bezrobocia i przeciętne wynagrodzenia. Tabela zawiera również dane dotyczące poziomu inflacji, co jest ważne przy analizie płac.

Tabela 2.

Stopa bezrobocia, przeciętne wynagrodzenia i poziom inflacji na Ukrainie i w Polsce w latach 2010–2017

Rok	Stopa bezrobocia na Ukrainie	Stopa bezrobocia w Polsce	Przeciętne wynagrodzenie na Ukrainie		Przeciętne wynagrodzenie w Polsce (PLN)	Inflacja na Ukrainie (%)	Inflacja w Polsce (%)
			w walucie narodowej UAH	w przeliczeniu na PLN			
2010	8,2	12,9	2 250	846	3 435	9,1	2,6
2011	7,9	13,1	2 648	1 117	3 605	4,6	4,3
2012	7,7	13,2	3 041	1 170	3 728	-0,2	3,7
2013	7,3	14,2	3 282	1 243	3 837	0,5	0,9
2014	9,3	13,9	3 480	779	3 980	24,9	0,0
2015	9,1	11,9	4 195	679	4 121	43,3	-0,9
2016	9,3	10,2	5 183	806	4 277	12,4	-0,6
2017	9,5	8,5	7 104	887	4 530	13,7	2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i Ukrstat

Na Ukrainie od 2010 r. do 2013 r. bezrobocie spadało z 8,20% do 7,25%. Od 2014 r. do 2017 r. liczba osób bezrobotnych wynosiła około 9,3% ludności w wieku produkcyjnym. W Polsce występowała odwrotna sytuacja. Od 2010 r. do 2013 r. liczba osób nieposiadających pracy i zarejestrowanych w urzędzie pracy wzrastała z 12,90% do 14,20%. Od 2014 r. bezrobocie w Polsce się zmniejsza.

Poziom wynagrodzeń przeciętnych w Polsce w ciągu analizowanych lat wzrósł o 31%, a na Ukrainie w walucie narodowej trzykrotnie, co może świadczyć o pozytywnej sytuacji na rynku pracy. Lecz w przeliczeniu na polski złoty zarobki na Ukrainie zwiększyły się tylko o 5%. Przyczyną zaistniałej sytuacji jest deprecjacja hrywny. Na Ukrainie na nominalny wzrost poziomu wynagrodzeń wpływ miała również inflacja, która w 2015 r. wyniosła aż 43,3%. W analizowanym okresie w Polsce inflacja była na niskim poziomie, a od 2014 r. do 2016 r. wystąpiło zjawisko deflacji.

Opierając się na danych statystycznych, można stwierdzić, że dla obywateli Ukrainy Polska jest atrakcyjnym krajem ze względu na czterokrotnie wyższe zarobki oraz niższy poziom inflacji. Również zwiększenie liczby ukraińskich imigrantów w Polsce według danych statystycznych dotychczas nie powodowało wzrostu bezrobocia wśród lokalnych mieszkańców.

4. METODYKA BADAŃ

Dla realizacji celu badań została przyjęta hipoteza H_0 : *Migracja Ukraińców do Polski jest skutkiem obniżenia poziomu mierników wzrostu gospodarczego Ukrainy oraz zwiększeniem poziomu mierników wzrostu gospodarczego Polski.*

Aby oszacować wpływ poszczególnych mierników wzrostu gospodarczego na poziom migracji zagranicznych Ukraińców do Polski wykorzystano klasyczną metodę najmniejszych kwadratów (MNK). Dane panelowe zawierają zmienne dobrane kwotowo, obserwowane w latach 2010–2017. Estymacja klasyczną metodą najmniejszych kwadratów modelu panelowego z uwzględnieniem wymiarów czasowo-przestrzennych została zrealizowana z wykorzystaniem formuły:

$$M = \alpha X + \varepsilon \quad (1)$$

gdzie:

M – zmienna objaśniana,

X – wektor objaśniający,

α – wektor o wymiarze N parametrów strukturalnych modelu,

ε – wyraz wolny.

Za zmienną objaśnianą M przyjęto poziom migracji Ukraińców do Polski. Za miarodajny wskaźnik przyjęto wzrost wydanych kart stałego pobytu, jako rzetelną informację o liczbie ukraińskich imigrantów przebywających w Polsce, zarabiających i wydających pieniądze w miejscu zamieszkania w Polsce. Zmiennymi objaśniającymi są PKB, PKB *per capita*, DN, inflacja, stopa bezrobocia, przeciętne wynagrodzenia na Ukrainie oraz w Polsce. Wyniki badań uzyskano na podstawie następujących równań:

$$M = \alpha_1 PKB_{PL\ 2010-2017} + \alpha_2 PKB_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (2)$$

$$M = \alpha_3 PKB\ per\ capita_{PL\ 2010-2017} + \alpha_4 PKB\ per\ capita_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (3)$$

$$M = \alpha_{11} DN_{PL\ 2010-2017} + \alpha_{12} DN_{UA\ 2010-2017} + \alpha_{13} INF_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (4)$$

$$M = \alpha_{14} PKB\ per\ capita_{PL\ 2010-2017} + \alpha_{15} WYN_{PL\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (5)$$

$$M = \alpha_{16} PKB\ per\ capita_{UA\ 2010-2017} + \alpha_{17} WYN_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (6)$$

$$M = \alpha_{18} INF_{UA\ 2010-2017} + \alpha_{19} WYN_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (7)$$

$$M = \alpha_{20} SB_{PL\ 2010-2017} + \alpha_{21} SB_{UA\ 2010-2017} + \varepsilon \quad (8)$$

Wszystkie analizowane dane statystyczne z lat 2010–2017 pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Państwowej Służby Statystyki Ukrainy (Ukrstat) oraz bazy danych Banku Światowego.

5. WYNIKI BADAŃ

Na migracje ludności ma wpływ wiele czynników. Nie zawsze można z pewnością stwierdzić, co w danym okresie oddziałuje najbardziej na kształtowanie się tego zjawiska. Badany okres – 2010–2017 r. – charakteryzuje się zmianami w gospodarce światowej, wywołanymi kryzysem finansowym, wzrostem konkurencji wśród państw, zwiększonym prawdopodobieństwem ataków terrorystycznych oraz konfliktów zbrojnych. Obserwuje się zwiększenie mobilności ludności ze względów ekonomicznych oraz bezpieczeństwa, zatem badane zjawisko migracji Ukraińców do Polski ma społeczno-ekonomiczne podstawy. Tabela 3 zawiera wartości charakteryzujące wyniki estymacji parametrów migracji obywateli Ukrainy do Polski metodą najmniejszych kwadratów.

Tabela 3.

Wyniki estymacji danych panelowych dla zmiennej Migracja Ukraińców do Polski

N/P	Zmienne	Współczynnik	Błąd standardowy	t-Student	<i>p-value</i>	Współczynnik determinacji R ²	Skorygowany R ²	Statystyka F
Model 1	Wyraz wolny	8,515	14,790	0,575	0,589	0,410	0,174	1,735
	PKB Polska	4,942	4,240	1,165	0,296			
	PKB Ukraina	-1,657	1,028	-1,612	0,168			
Model 2	Wyraz wolny	9,348	13,697	0,682	0,525	0,510	0,313	2,598
	PKB <i>per capita</i> Polska	5,214	3,912	1,333	0,240			
	PKB <i>per capita</i> Ukraina	-2,176	1,055	-2,063	0,094			
Model 3	Wyraz wolny	19,441	12,296	1,580	0,189	0,713	0,498	3,311
	DN Polska	-2,627	2,050	-1,282	0,269			
	DN Ukraina	1,486	1,333	1,115	0,327			
	INF Ukraina	1,084	0,434	2,498	0,067			
Model 4	Wyraz wolny	28,648	23,080	1,241	0,269	0,248	-0,053	0,824
	PKB <i>per capita</i> Polska	9,192	7,178	1,280	0,257			
	WYN Polska	-8,015	7,880	-1,017	0,356			
Model 5	Wyraz wolny	26,238	5,206	5,039	0,003	0,394	0,151	1,624
	PKB <i>per capita</i> Ukraina	-2,570	1,488	-1,727	0,145			
	WYN Ukraina	0,235	0,339	0,694	0,518			

Model 6	Wyraz wolny	8,946	6,223	1,437	0,210	0,695	0,572	5,684
	INF Ukraina	1,106	0,336	3,293	0,022			
	WYN Ukraina	0,331	0,234	1,416	0,216			
Model 7	Wyraz wolny	-36,57	78,841	-0,463	0,662	0,697	0,575	5,739
	SB Polska	-2,400	2,730	-0,879	0,420			
	SB Ukraina	10,657	6,076	1,754	0,140			

Zródło: badania własne

Wszystkie parametry modelu są istotne statystycznie. Wymienione zmienne oddziałują na poziom imigracji obywateli Ukrainy do Polski. Istotność parametrów p wskazuje na brak podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej. Zatem na podstawie wyników estymacji można stwierdzić, że:

- napływ ukraińskich imigrantów może przyczyniać się do długofalowego wzrostu PKB Polski, jednocześnie powodując obniżanie się PKB Ukrainy. Może to być spowodowane odpływem pracowników niższego szczebla, których na Ukrainie jest wystarczająco dużo, a w Polsce zbyt mało. Dlatego wskaźnik dla Polski jest zdecydowanie wyższy. Identyczna sytuacja dla obu krajów występuje w przypadku PKB *per capita*,
- zwiększenie liczby ukraińskich imigrantów osiedlających się w Polsce zmniejsza DN Polski poprzez wprowadzenie na rynek pracy taniej siły roboczej. Zatem spadek inflacji w Polsce w latach 2012–2016 mógł być spowodowany wspomnianym wcześniej gwałtownym spadkiem kosztów produkcji, w tym przypadku wynagrodzeń pracowników niższego szczebla. Natomiast w 2017 r. poziom cen w Polsce wzrósł, co może być skutkiem podwyższenia poziomu minimalnego wynagrodzenia,
- imigracja Ukraińców sprzyja wzrostowi DN Ukrainy, ponieważ odbywa się transfer zarobionych pieniędzy do kraju ojczystego. Z kolei rosnąca inflacja na Ukrainie może zaburzać obraz wskaźnika DN, gdyż jest z nim silnie skorelowana,
- migranci powodują w Polsce wzrost PKB *per capita*, gdyż firmy, posiadając się tanią siłą roboczą, zwiększają swoje zyski. Jednocześnie ludność napływowa zgadzając się na niższe stawki spowalnia wzrost wynagrodzeń, co obrazuje bardzo niski współczynnik -8,015 przy wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia,
- ukraińscy emigranci negatywnie wpływają na gospodarkę Ukrainy, mocno zaniżając PKB *per capita*. Przedsiębiorstwa ukraińskie, chcąc zatrzymać pracowników, są zmuszone podwyższać płace, stąd pozytywna korelacja tych dwóch czynników,
- napływ imigrantów zarobkowych wpływa na stopę bezrobocia w Polsce. Spadek zarobków na niższych szczeblach może powodować migrację polskiej ludności do krajów Europy Zachodniej w poszukiwaniu lepiej płatnej pracy. Ludzie, wyjeżdżając, wyrejestrowują się z urzędów pracy, co wpływa na spadek stopy bezrobocia. Ukraińska stopa bezrobocia maleje w analogiczny sposób.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że rosnąca liczba przyjazdów obywateli Ukrainy do Polski jest spowodowana obniżeniem PKB w kraju ojczystym oraz zmniejszeniem się PKB *per capita*. Migranci mogą wybierać Polskę jako kraj do nauki, pracy i zamieszkania, ponieważ widzą stabilny wzrost czynników wytwórczych. Z badań wynika, że istnieje prawdopodobieństwo obniżenia się dochodu narodowego Polski na skutek przyjęcia imigrantów ukraińskich.

Wzrost gospodarczy Polski przyciąga ukraińskich imigrantów. Z kolei pogorszenie się sytuacji gospodarczej na Ukrainie skłania obywateli do podjęcia decyzji o zmianie miejsca zamieszkania i pracy na rzecz wyjazdu do państw, w których występują lepsze warunki ekonomiczne.

6. PODSUMOWANIE

Sytuacja społeczno-gospodarcza na Ukrainie skłania Ukraińców do wyjazdów za granicę. Z przeprowadzonych badań wynika, że rosnąca inflacja, spadek wynagrodzeń, niskie wskaźniki makroekonomiczne skutkują zwiększeniem emigracji obywateli. Kraje ich przyjmujące stają się natomiast beneficjentami korzyści ekonomicznych i demograficznych. Imigracja Ukraińców do Polski w dłuższym okresie przyczynia się do zwiększenia podstawowych mierników wzrostu gospodarczego Polski, takich jak PKB oraz PKB *per capita*. Negatywnym skutkiem napływu cudzoziemców na polski rynek pracy jest wolniejsze tempo wzrostu wynagrodzeń, a zatem zmniejszenie DN. Natomiast zwiększenie liczby imigrantów zarobkowych nie wpływało na wzrost poziomu bezrobocia wśród obywateli polskich. Na podstawie badań można stwierdzić, że migracja Ukraińców ma oparcie w neoklasycznej teorii migracji, gdyż spowodowana jest m.in. różnicą w poziomie wynagrodzeń.

W publikacji został częściowo zdiagnozowany wpływ ukraińskich imigrantów na gospodarkę Polski. W dalszych badaniach można byłoby identyfikować kolejne czynniki składające się na wzrost i rozwój gospodarczy kraju napływu w powiązaniu z napływem obywateli Ukrainy.

Literatura

- [1] Borjas G.J.: *Economic Theory and International Migration*. "The International Migration Review", 1989, Vol. 23, No. 3.
- [2] Castles S., Miller M.J.: *Migracje we współczesnym świecie*. Warszawa: PWN 2011.
- [3] Choroś-Mrozowska D., Clowes D.: *Regionalne zróżnicowanie PKB i dochodów ludności w Polsce. Podstawowe relacje i uwarunkowania*. W: *Wokół zagadnień ubóstwa i bogactwa*, B. Szopa (red.). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie 2012.
- [4] Deszczyński P.: *Konceptualne podstawy pomocy rozwojowej*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu 2011.

- [5] Golinowska S.: *Teorie migracji a debata o swobodzie przeplywu pracownikow w rozszerzonej Unii Europejskiej*. W: *Problemy polityki społecznej. Studia i dyskusje*, Warszawa: Wydawnictwo IFIS PAN 2001, nr 3.
- [6] Górny A., Kaczmarczyk P.: *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w swietle wybranych koncepcji teoretycznych*, „Prace migracyjne”, 2003, nr 49.
- [7] Jankowski Ł.: *Wzrost gospodarczy i jego czynniki na przykladzie polskiej gospodarki w latach 2003–2009*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Nauk Ekonomicznych Politechniki Koszalińskiej”, 2011, nr 15.
- [8] Jaskułowski K., Pawlak M.: *Głowne teorie migracji międzynarodowych: przegląd, krytyka, perspektywy*, „Sprawy Narodowościowe Seria Nowa”, 2016, nr 48.
- [9] Jończy R.: *Problem nierejestrowanej emigracji definitywnej (emigracji zawieszony) w badaniu procesow społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 2014, nr 360.
- [10] Kotyński J.: *Rozwój polskiej gospodarki w latach 2015–2018 na tle międzynarodowym*, KNUV, 2017, nr 2(55).
- [11] Lesińska M.: *Migracje*. W: *Organizacje międzynarodowe w działaniu*, Florczak A., Lisowska A. (red.). Wrocław: OTO Agencja Reklamowa 2014.
- [12] Lewis G.J.: *Human migration. A geographical Perspective*. London&Canberra: CROMM HELM 1982.
- [13] *Міграція в Україні. Факти і цифри*. Представництво МОМ в Україні, 2016
- [14] *Raport. Perspektywy dla Polski. Polska gospodarka w latach 2015–2017 na tle lat wcześniejszych i prognozy na przyszłość*, W. Gadowski (red.). Warszawa, Listopad 2017.
- [15] Ratajczak M.: *Infrastruktura a wzrost i rozwój gospodarczy*, „Ruch Prawniczy i Socjologiczny”, 2000, z. 4.
- [16] Ravenstein E.G.: *The Laws of Migration*, *Journal of the Statistical Society of London*. Jun.1885, Vol. 48, No. 2.
- [17] Roszko-Wójtowicz E.M., Białek J.: *Pomiar wzrostu i rozwoju gospodarczego w krajach UE – zastosowanie metod oceny grupowej*. „Folia Oeconomica, Acta Universitas Lodzensis”, 2017, nr 3(329).
- [18] Walaszek A.: *Migracje Europejczykow 1650-1990*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2007.
- [19] Zięba M.S.: *Zintegrowane podejście do migracji*. W: *Migracja – wyzwanie XXI wieku*, M.S. Zięba (red.). Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II 2008.

Źródła internetowe:

- [1] GDP (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.-CD>, [dostęp 12.12.2018].
- [2] Adjusted net national income (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.ADJ.NNTY.CD>, [dostęp 12.12.2018].
- [3] GDP per capita (current US\$), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>, [dostęp 15.12.2018].
- [4] Mapy i dane statystyczne imigrantów i służb migracyjnych Polski, <https://migracje.gov.pl/statystyki>, [dostęp: 15.12.2018].
- [5] GNI per capita, PPP (current international \$), <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD>, [dostęp 16.12.2018].
- [6] Główny Urząd Statystyczny, Roczniki demograficzne, <https://stat.gov.pl>, [dostęp 16.12.2018].
- [7] Державна Служба Статистики України, Демографічна та соціальна статистика, <http://www.ukrstat.gov.ua/>, [dostęp 16.12.2018]

mgr Natalia Boichuk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wydział Nauk Ekonomicznych

Ul. Komandorska 118/120

53-345 Wrocław

nataliia.boichuk@ue.wroc.pl

POLITECHNIKA
OPOLSKA

ISSN 2353-8899

